

Самур

№ 8 (255) 2012-йисан 30-август

1992-йисан январдилай акъатзава

Хабарар
www.samurpress.net

Чехи мярекатар

Алай йисан 22-августдиз Мексикадин кылин шегъер тир Мехикода Азербайжандиз талукъарнавай мярекатар кыле фена. Шегъердин кылин проспекта «Мексикадинни Азербайжандин дуствилин парк» твар ганвай парк ва гъана эцигнавай Гейдар Алиеван гуьмбет ачухарна. Вичихъ 1,7 гектардин чилер авай парк Азербайжандин Гьукуматди гуьнгъуна хтунвайди я. Гуьмбетдин автор чи республикадин халкъдин художник, скульптор Натикъ Алиев я.

Гъа юкгуз Мехикодин меркезда «Плакскоаке-Хожалы» твар ганвай майданни ачухарна. Гъамни Азербайжандин Гьукуматди гуьнгъуна хтунвайди я. Ина Хожалыдин кьиргъиндиз талукъарнавай зурба гуьмбет эцигнава. Гъадан патав 20 метрдин къакъанвиле фонтан туьклуьрнава.

Мехикода кыле фейи мярекатра Азербайжандин Гьукуматдин векири, Мексикадин Сенатдин ва Депутатрин Палатадин векири, шегъердин мэрд, Азербайжандин, Россиядин, Украинадин ва Гуржистандин и уьлкведа авай посолри иштиракна.

Реформаяр патал

Европадин Комиссияди юстициядинни миграциядин рекъай реформаяр тухун патал Азербайжандиз 19,5 миллион евро чара авунва. И пулунин такъатри маса крарни кылиз акъуддай мумкинвилер гуда: виза къачун лап кутугай вахтунда тухун ва икI мад.

Алай вахтунда ЕК-динни Азербайжандин арада визадин режим хъуьтуьларунихъ ва редмиссиядихъ галаз алакъалу месэляяр гъалун патал рахунар кыле физва.

Фестиваль кыле фида

Цинин йисан 7-10 сентябрдиз Азербайжандин Масаллы районда са шумуд уьлкведин иштираквиледди фольклордин фестиваль кыле фида. И мярекатдиз Россиядай, Туьркиядай, Ирандай, Гуржистандай, Къзахстандай, Кьиргъизистандай ва Латвиядай коллективар къведа.

Республикадин медениятдин ва туризмдин министрдин эмирдалди цIи Масаллы шегъер Азербайжандин фольклордин меркез яз малумарнава. Мярекатдихъ авсиятда Масаллыда герек тир вири гъазурвилер акунва. Ина гъакIни халкъдин манийринни макъамрин конкурсар, фольклордихъ галаз алакъалу тир гегъенш тедбирар кыле фида.

Агъалияр пара хъанва

Азербайжандин Гьукуматдин Статистикадин Комитетди малумат гайивал, алай йисан 1-июлдиз республикадин агъалийрин къадар 9 миллионни 294,4 агъзурдав агакъна. Йисан эвелдилай тIебии пара хъанвайбурун къадар 58364 кас, къенвайбурун къадар 98041 кас я. 6 вацран къене 86405 аял дидез хъанва. Бакудин агъалийрин къадар 2 миллионни 137 агъзурдалай алатнава.

Исламдин асасар чирда

Европадин кIвенкIвечи уьлквейрикай тир Германияди мадни са месэлада гъалтайла чешне къалурун къетIнава. Ина мусурман агъалийриз хайи дин чириз куьмек гуда. ЦIинин тарсунин йисуз 700 агъзур мусурман аялди мектебда «Исламдин асасар» предметдай чирвилер къачуда. Гьукуматди ихътин къарар къабулун уьлкведин вири агъалийрин рикIяй хъанва.

И ЧИЛ ХАЙИ ДИГЕ Я

■ Ясабдай КцIариз физвай рекьин кьерехда са дишегълиди нехир чуьлдиз гъалзавай. Гагъ-гагъ лашунив рекьел экъечIай малар чуьл галайнихъ элкъуьрзавай. Адан акунри чун вичихъ ялна: вилерай нур чкIизвай сусан.

- Ви шикил чIугуртIа женни? - хабар къуна чна.

- Вучиз жедач къван? - сивик хъвер кваз жаваб гана ада.

- Нехирбан хъиз ви шикил газетдиз акъудайтIа, регъуь жечни ваз?

- Чи пайгъамбар Мегъамед алейгъсалама вичи нехирбанвал авунатIа, чаз вучиз регъуь хъана кIанзава? Им зи гъалал зегъмет я.

Сусахъ галаз мукъувай таниш хъана чун. Амирбекова Севил Мурадан рушан 43 яшар я. Вичин хизандихъ галаз КцIара яшамаш жезвай и къуд аялдин диде савадлу дишегъли

тирди гъасятда къатIуниз жезвай. Ясабдал ам вичин яран буба Зейнеддин Амирбековаз куьмек гуз къвезвайди я. Нехирдин нубат агакъайлани агъсакъалдиз куьмек гуда. Икъван гагъди и кардив адан чIехи хва машгъул жедай. Ам аскервиллиз фейидалай къулухъ гъар нубат атайла нехир дишегълиди вичи хуьзва.

Сусан гафар сакIани чи рикIелай алатзавачир:

- Регъуь жедай маса крар авайди я. Чун хътинбуруз ваь, къуьзуьбуруз гъуьрмет, аялриз иесивал тийизвай, хизандин вилик жавабдарвал квадарнавай, зегъметдик къуьн кутун тавуна "цавай аватуй, сиве гъатуй" лугъузвайбуруз, жуван дидед чIал кваз къазвачирбуруз, халкъ кIвачик кутазвайбуруз, чIуру крарихъ ялзавайбуруз регъуь хъун герек я.

ЧАКАЙ КХЪЕНАЙ...

Лезгияр эвел христианар тир, амма Тимура гагъ ялтахвиллиз, гагъ кичIерариз абур муьтIуьгъарна ва Мегъамедан диндихъ ялна. Абуруз арабрикай фекъияр тайинарна ва лезги аялар анжах араб чIалал кIелиз мажбурна.

СМОМПК, Тифлис, 1898.
Вып. XXII. С. 51.

Масабурун
мурадрални
хиялрал хъуьремир.

Лезги халкъдин
мисал

Хабарар

www.samurpress.net

Твар гана

Дагъустандин Ахцегъ шегъерда XX виш йисан чхеи философ ва кхыраг Агъед Агъаеван твар хайи ватанда эбеди ийизвай мярекат кыле фена. Анал къейд авурвал, филологиядин илимрин кандидат ва фило-софиядин илимрин доктор, профессор, РФ-дин ва РФ-дин илимрин лайихлу деятель Агъед Агъаев Э. Капиеван тварунихъ галай литературадин премиядин ва Соросан тварунихъ галай премиядин лауреат я. Адан къелемдикай 100-далай виниз илим-дин ктабарни макъалаяр хкатна. Ада "Умуд" повесть, "Лезгияр" ва "Пад хъайи рагъ" романар, Етим Эминакай, Алибег Фетягъовакай ва Стал Сулейманакай моно-графияр, Нажмудин Самурскийдикай ва Ярагъ Магъамедакай ктабар кхъена.

Ахцегъ шегъердин цийи куъчедиз Агъед Агъаеван твар гана, цал лишанлу кьул ачухай межлисда вишералди ахцегъвийри ва цудралди мугъманри иштиракна.

Чиновникриз жаза гуда

Россиядин Гьукуматдин Думади алай йисан сентябрь-октябрь варцара и уьлкве-дин Халкъарин Ассамблеядин Советдин кьил Рамазан Абдулатипован иштираквиледди гъазурнавай цийи къанундин проек-тдикай веревирдер ийида. И документда кьалурнавайвал, халкъарин арада мидья-лер тваз алахъзавай, маса халкъариз пис вилай килигзавай, шовиниствиле рехъ гузвай чиновникриз жаза гуда. Инихъ мил-летчивилиз рехъ гузвай чкадин админист-рациядин чхеибур, карханайрин директо-рар, юкван мектебрин ва институтрин, университетрин регъберарни акатзава. Са гафуналди, маса миллетриз кеж килигунин герекатриз рехъ гайи гъар са чиновникди герек тир жаза къачуда.

Гатун кинотеатр

Шекида эцигзавай кинотеатр Азербай-жанда вичин тай авачирди я. 600 чкадин и дарамат и йикъара эцигна куьтыгъда. Девирдив къазвай цийи кинотеатр Шеки райондин кьурухда эцигзава. Санлай 1500 квадратметрдин чка къазвай кинотеатрдин гъар кве пата парк кутада. Сентябрьдин вацра и медениятдин тавханада сифте яз машгур драматург М.Ф.Ахундован 200 йисан юбилей къейд ийида.

Реквер чунуьхзава

Австрияда цийи жуьредин угърияр пайда хъанва. Абуру сурарай кьенвай машгур ксарин реквер чунуьхзава. И мукъвара Вена шегъердин сурарай сейли композиторар тир Брамсан ва Штраусан реквер чунуьхнава. Угърийрикай сада полициядиз сурар ахъайдай вахтунда члугунвай видеоматериал ракъурнаватлани, жинаяткарар къаз жезвач. Гила полицияди маса машгур композиторрин - Бетгъо-венан, Шубертан ва Шенберган сурар угъ-рийрикай хуьзва.

ЖЕДА ЖАЛІ?

ОМБУДСМЕН ЛЕЗГИ ХЪАЙИТІА...

Алай йисан эхирдалди Россиядин Гьукуматда миллетрин арада кьалар гъялун патал ихтиярар ганвай векилни пайда жеда. И везифа кьуниз лайихлу тир ксарин арада машгур лезги алим, РФ-дин Гьукуматдин Думадин Милли Месэлайрин Рекъяй Комитетдин кьил академик Гъажимет Сафаралиевни ава. Маса претендент милли медени-ятдин месэлайрай Президентдин советник Владимир Толстой я.

Уьлкведин гзаф СМІ-йри Гъажимет Сафаралиев Россиядин омбудсмен хьуниз лайихлу тирди кьалурзава. Ам гьам агъалийрин арада чхеи нуфуз-дин сагъиб хъиз, гьамни гзаф алакьу-нар авай тешкилатчи хъиз сейли я.

Газетри кхъизвайвал, Россиядин милли месэлайрай омбудсмен лезги хьунухъ мумкин я. Лезги хъайитІа, крарни вилик фида. Алай йисан июн-диз В. Путинан серенжемдалди арадал гъайи РФ-дин Президентдин патав миллетрин арада алакьайрин рекъяй Советдик лезги халкъдин кьве векил акатнава.

ШАРВИЛИДИН ГУЪМБЕТ ЭЦИГДА

Гъар йисуз къадим Ахцегъ шегъерда лезги халкъдин "Шарвили" эпосдин суварар тухун адетдиз элкьвенва. Гила ина "Келед хев" лугъудай чкадал Шарвилидин гуьмбет эцигна кІанзава. Бес ам ни эцигда? Икъван гагъди са шумуд устадди и кар патал теклифар ганва.

Алай йисуз вичин 80 йис къейд авур, Дагъустандинни Россиядин халкъдин художник, ДГПУ-дин профессор, гьукуматдин премийрин сагъиб, 100-дав агакьна лап зурба къаматрал чан кханвай устад, дубньядиз сейли лезги скульптор Гъейбат Гъейбатовани и йикъара гуьмбет эцигунихъ авсиятда

вичин фикир малумарнава: "За исятда Лезгинцеврин зурба гуьмбетдин винел кІвалахзава. Умудлу я, йисан эхирдал-ди ам эцигна куьтыгъда. Сад Аллагъди сагъламвал гайитІа ва кардиз зун лайихлу яз акуртІа, чи халкъдин эпос-дин игит Шарвилидин къамат арадал кхидай ниятарни ава..."

ЧІАЛАРИН МЕРКЕЗАР КІАНЗАВА

Са шумуд йис идалай вилик Магъачкъаладин М.Гъажиеван тварунихъ галай куьчеда дубньядин халкъарин - ингилис, француз, немс, япон, испан ва маса чІалар чирзавай меркез кардик кутунай. Ана гъакІни Дагъустандин милли чІалар чируниз фикир гузвай. Гила хайи чІалал гзаф рикІ алай са бязи ксари Дагъустан Республикадин кьилин шегъерда милли чІалар чирзавай кьилдин меркез кардик кутун теклифзава.

Цийи меркезар патал пуд гьвадин кьилдин дараматар эцигна кІанзава. И дараматрин кьвед ва пуд лагъай мертебайра аудиторияр, сад лагъай

мертебада чара-чара мярекатар кыле тухун патал клуб ва маса утагъар хьун чарасуз я. "Лезги чІалан меркез" патал инвестицияр кардик кутаз гъазур тир са бязи карчийри лугъузвайвал, гьукуматди проект къабулна и кардик къуьн кутуртІа, Дагъустандин квахьун мумкин тир чІалар хьун генани регъят жеда.

МАРСДА БАГЪЛАР КУТАДА

И мукъвара Америкадин алими Марсдиз акъудай роботди ина кІвалахна кІанзавай 98 гъафтедин кьене гзаф суалриз жавабар жагъур-да. Ада вичин къакъанвал 5600 метр тир Шарп дагъда, Гейл тІвар ганвай кратертда ва маса чкайра яшайиш-дин лишанар жагъурда. И кар патал роботдиз вичин кьимет 2,5 милли-ард доллар тир халисан лаборато-рияди куьмек гузва.

Алими лугъузвайвал, 20 йис ала-тайдалай кьулухъ Марсдиз инсанар-ни акъатда. Ина саларни багълар кутун патал кьулай шартІар хьун герек я. Роботди и фикир тестикъар-

дай малуматар гайитІа, гележегда багълар кутунин идея кьилиз акъат-да. Накъвадин анализар тухузвай Тафта университетдин профессор Сэмьюэл Кунавеса лугъузвайвал, Марсдихъ багълар кутун патал авара-ран чилер ава.

"УЪМУЪРДИН ЭЛИКСИР" ЖАГЪУРЗАВА

Са вахтунда французри Ливандай тухвай къадим Финикиядин 12 му-мияди аламатдин сирер винел акъуд-дай мумкинвилер ганва. На лугъу-мир, и 12 финикиявидикай гъар са кас 300 йис яшамаш хъанай кван. И мумияр Баальбек шегъердин Баала ибдатханадай жагъанвайбур я.

Алими лугъузвайвал, мумийри гъакъикъатдани къадим инсанрилай уьмуьр яргъи авун патал эликсир гъазуриз алакьайди субутзава. Геродотан малуматрай аквазвайвал, Эфиопияда гзаф хийирлу ятар авай. И ятарикай менфят къачур шумудни са пачагъар 200 йисалди яшамаш хъанай. Делилри субутзавайвал, 3000 йис идалай вилик инсанар пуд-къуд виш йис кван яшамаш хъанай. Мисал яз, Египетдин фиръаван П Пепи кьалуриз жеда. Ругуд йиса аваз пачагъ хъайи, чи эрадилаи вилик 2184-йисуз рагъметдиз фейи ада 400 йисуз уьмуьр гьалнай.

Гъа ихътин делилрал асаслу яз гила алимар "уьмуьрдин эликсир" жагъуриз алахънава.

ДИШЕГЪЛИЯР ПАТАЛ ШЕГЪЕР

Виликай кьезмай йисуз Саудовиядин Аравиядин гьукумат-ди дишегълияр патал кьилди шегъер эцигда. Ина анжах дишегълияр яша-миш жеда. Хафуф аялатдин чилерал арадал гъана кІанзавай шегъердин эцигунар патал зур миллиард риал (130 миллион доллар) харжда. Цийи шегъердин карханайра 5 агъ-зур дишегълиди кІвалахда. Ина гъакІни анжах дишегълийри регъ-бервал гузвай ва абуру кІвалахзавай фирмаяр кардик кутада.

Исятда Эр-Риядин вилик-кьилик квайбур са бязи месэлайрикай вер-вирдер авуналди машгъул я. Цийи шегъердин тІвар гьихътинди хъа-йитІа хъсан я? Яраб дишегълийри итимар галачиз яшамаш хьуниз разивал гудатІа? Абуру вуч хъяда: азадвал, я тахъайтІа, хизан?

Жува авур
хъсанвални жуваз
авур писвал
рикІелай алуд.

Лезги
халкъдин мисал

KƏNDLƏRİMİZİN TARİXİNDƏN

DİGAH

(Əvvəlki qəzetimizin 22 iyun və 27 iyul 2012-ci il tarixli saylarında)

Adı respublikamızın hüdu- larından kənar da tanınan digahlı Əlisultan Quliyev uzun illər rəhbər partiya işlərində çalışmış, Azərbaycan KP Qusar Rayon Komitəsinin katibi, Salyan Rayon Partiya Komitəsinin birinci katibi, 1939-1942-ci illərdə Azərbaycan SSR Ali Məhkəməsinin sədri və bundan sonra Şəmkir Rayon Partiya Komitəsinin birinci katibi vəzifələrində işləmişdir. O, Azərbaycan KP MK-nın üzvü, iki çağırış Azərbaycan SSR Ali Sovetinin deputatı seçilmiş, vətən qarşısındakı xidmətlərinə görə Lenin ordeninə, Qırmızı Əmək Bayrağı və I dərəcəli Vətən Müharibəsi ordenlərinə, həmçinin çoxlu medallara layiq görülmüşdür.

Son dərəcə cəsarətli adam olan Ə. Quliyev 1942-ci ildə SSRİ Ali Məhkəməsi sədrinin köməyi ilə İ. V. Stalinin qəbulunda olmuş, ondan Azərbaycanda kütləvi həbslərin, dustaqlara verilən işgəncələrin, xüsusən də "stoyka" üsulunun aradan götürülməsini xahiş etmişdi. Bu üsulun mahiyyəti ondan ibarət idi ki, dustaqları bir neçə sutka fasiləsiz dindirir və həmin müddətdə oturmağa qoymurdular. Bu cür dindirilən adamların qan dövrəni pozulur, ayaqları şişirdi. Dustaqlar belə işgəncəyə tab gətirə bilmir, onların əksəriyyəti ölürdü. Ə. Quliyevin müraciətindən sonra respublikamızda kütləvi həbslərin qarşısı demək olar ki, alınır, dustaqlara "stoyka" üsulu ilə işgəncə verilməsinə son qoyulur. Ali Məhkəmə sədrinin birbaşa Stalinə müraciət etməsi M.C.Bağırovun xoşuna gəlmiş. Ona görə də 1942-ci ildə Ə. Quliyevi tutduğu vəzifədən azad edir, lakin cəzalandırmır, Şəmkir Rayon Partiya Komitəsinin birinci katibi təyin edir. Burada özünün bacarıqlı kadr olduğunu bir daha sübut edən Ə. Quliyevin rəhbərliyi dövründə Şəmkir rayonu iqtisadiyyatda qazandıdığı uğurlara görə respublikanın Keçici Qırmızı Bayrağına layiq görülür.

Tarix elmləri doktoru, Azərbaycan Dövlət Universitetinin professoru Əlisultan Quliyev 100-dən çox elmi əsərin müəllifi idi, 6 xarici dil bildirdi. Neçə-neçə insanın cəmiyyətdə layiqli mövqə tutmasına kömək göstərmişdi.

Digər digahlıların - ötən əsrin əvvəllərində kənddə bir neçə bağ salmış, qəzada meyvəçiliyin elmi əsaslarla inkişafına kömək göstərmək məqsədilə Krıma getmiş, oradan bir sıra alma, armud və giləs sortlarını gətirərək yerli şəraitdə yetişdirilməsinə nail olmuş, iri mülk sahibi kimi varidatını səxavətlə həmkəndlilərinin ehtiyaclarının ödənilməsinə sərf etmiş, dövrünün oxumuş, qoçcaq və xeyrixah adamlarından sayılan Balaqadaş Məlikməmmədovun, Böyük Vətən

müharibəsi illərində Digah kolxozuna rəhbərlik edərək nəinki kəndin, həmçinin rayonun əhalisini aclıqdan qurtarmaqda böyük əmək sərf etmiş Lenin ordenli təsərrüfat başçısı Əlisultan Abdulovun uzun illər Azərbaycan KP MK-nın elm və təhsil şöbəsində təlimatçı, 1987-1992-ci illərdə Azərbaycan Respublikası təhsil nazirinin birinci müavini vəzifəsində işləmiş, sovet və dünya mətbuatında SSRİ-də və xaricdə təhsilin təşkilinə, məktəbsünaşlığa və metodika məsələlərinə dair 100-ə yaxın elmi-kütləvi məqalələri dərc olunmuş, "Şərəf nişanı" ordeninə və "Respublikanın əməkdar müəllimi" fəxri adına layiq görülmüş Əlimirzə Əhmədovun, Azərbaycan SSR Xalq Nəzarəti Komitəsinin məsul işçisi olmuş, bacarıqlı kadr kimi əməyi yüksək qiymətləndirilmiş Eldar Məlikməmmədovun, orta məktəblər üçün nəgme dərsliyini yazmış, məşhur "Mənim ilk müəllimim" mahnısının müəllifi bəstəkar Nəcməddin Məlikməmmədovun, respublikanın məşhur cərrahlarından sayılan Abdülqədir Ağasiyevin və başqalarının adlarını da xalq bu gün hörmətlə yad edir. A. Ağasiyevin fəaliyyəti, apardığı son dərəcə mürəkkəb cərrahiyyə əməliyyatları haqqında SSRİ-nin ən kütləvi nəşrlərindən olan "Zdorovye" jurnalında məqalələr və oçerklər dərc olunmuşdur.

Vaxtilə respublikanın hüquq-mühafizə orqanlarında fəaliyyət göstərmiş bir çox digahlılar - Azərbaycan SSR Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsində çalışmış məşhur çekist polkovnik Yusif Kərimovun, müxtəlif rayonların hüquq-mühafizə orqanlarına rəhbərlik etmiş Həbibulla Əhmədovun, Niftulla Ağasiyevin, Məmmədşah Hacıyevin, Rəcəb Qədimovun və başqalarının adları da bu gün hörmətlə yad edilir. Bakı Şəhər Daxili İşlər İdarəsinin əlahiddə yol nəzarət divizionunun müfəttişi, Ağsu Rayon Daxili İşlər Şöbəsi DAM bölməsinin rəisi vəzifələrində çalışmış

İsmayıl Abayevin fəaliyyəti dövlət tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir.

Bir neçə polkovnikin vətəni olan Digah torpağı general da yetirmişdir. SSRİ dövründə Əfqanıstan müharibəsində iştirak etmiş, bacarıqlı və cəsur komandır kimi ad çıxarmış, hazırda Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyində şöbə rəisi vəzifəsində çalışan general-leytenant Yaşar Aydınmırov nəinki digahlıların və qubalıların, həmçinin bütün respublikanın fəxridir.

Digah özünün qələm sahibləri ilə də tanınır. Ötən əsrin 60-cı illərində sovet dövrünün haqsızlıqlarına qarşı etiraz səsinə ıncalmış və buna görə də repressiya qurbanı olmuş Teymur Əlixanovun, SSRİ vaxtında jurnalistika sahəsində qazandıdığı uğurlara görə "Qızıl qələm" mükafatına və iki medala, sonrakı illərdə ədəbiyyat sahəsində Azərbaycanın "Araz" və Dağıstanın "Şarvili" mükafatlarına layiq görülmüş, ilk dəfə erməni daşnaklarının 1918-ci ildə Quba qəzasında törətdikləri vəhşilikləri üzə çıxarmış və bununla əlaqədar "Samur" və "Azərbaycan" qəzetlərində silsilə məqalələr və tarixi oçerklər dərc etdirmiş, 2009-cu ildə "Qanlı dəre" kitabını çapdan buraxmış, yaradıcılığı Dağıstan Respublikasının orta və ali məktəblərində tədris olunan 15 kitab müəllifi, yazıçı-jurnalist Müzəffər Məlikməmmədovun, istedadlı yazıçı Nəcməddin Mirzəxanovun adları Azərbaycan və Dağıstan oxucularına yaxşı tanışdır.

Rayonun yaxşı təsərrüfat və məsisiyə rəhbərlərindən söz düşəndə Əlim Mirzəxanovun, onun oğlu Elman Mirzəxanovun və başqalarının adları hörmətlə çəkilir.

Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra Digah yeni inkişaf yoluna qədəm qoyub. Bu gün kəndin əhalisi fermer təsərrüfatlarını inkişaf etdirmək, kəndin köhnə şöhrətini qaytarmaq, yeni tikinti-abadlıq işləri aparmaq üçün səylə çalışır.

Müzəffər MƏLİKMƏMMƏDOV

İnsanlar da aktyorlar kimi səhnəni vaxtında tərk etməlidir.

Nitşe

XƏBƏRLƏR

www.samurpress.net

İdmançılarımızın uğurları

Bu günlərdə başa çatmış XXX London Yay olimpiadasında Azərbaycan idmançıları ürəkəcan nailiyyətlər qazanmışlar. 10 idmançımız ölkəyə Olimpiadanın medalları ilə qayıtmışdır. Sərbəst güləş üzrə çıxış edən Toğrul Əsgərov 60 kg, Şərif Şərifov isə 84 kg çəki dərəcələrində qızıl medallara sahib olmuşlar. İdmanın bu növündə Xetaq Qazyumov Olimpiya oyunlarının bürünc medalını qazanmışdır.

Yunan-Roma güləşi üzrə Rövşən Bayramov gümüş, Emin Əhmədov isə bürünc medallara layiq görülmüşlər.

Qadın güləşində fərqlənən iki idmançımız - Mariya Stadnik gümüş və Yuliya Ratkeviç bürünc medalların sahibidir.

İdmançılarımız boks yarışlarında da fərqlənmişlər. Məhəmmədrosul Məcidov və Teymur Məmmədov bürünc mükafatlara sahib olmuşlar.

Ağırlyqaldırmada Valentin Xristov bürünc medalla komandamıza uğur qazandırmışdır.

Ötən Olimpiya oyunları ilə müqayisədə öz nailiyyətlərini xeyli artırmış Azərbaycan yığma komandası Londonda medalların sayına görə 30-cu yeri tutmuşdur.

Qubadakı "Soyqırım Memorial Kompleksi" sentyabrda hazır olacaq

Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü ilə Quba rayonunda inşa olunan "Soyqırım Memorial Kompleksi" bu il sentyabrın 15-dək təhvil veriləcək. Bu barədə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA) Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutunun əməkdaşı, Quba Memorial Xatirə Kompleksində həyata keçirilən tikinti işlərinin nəzarətçi-tədqiqatçısı Qəhrəman Ağayev məlumat verib. Onun sözlərinə görə, məzarlıqdakı sümüklərin şüşə altına qoyulması nəzərdə tutulur.

Q. Ağayev deyib ki, hazırda məzarlıqdakı sümüklərin çürümə prosesi davam edir: "Sümüklər dərmanlanmalıdır, çünki onlarda eroziya prosesi sürətlənib. Geoloji seysmiklik sümüklərə güclü təsir edib".

Qeyd edək ki, Quba soyqırım məzarlığı 2007-ci il aprelin 1-də torpaq işləri görülərkən aşkar edilib. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutunun əməkdaşları tərəfindən aparılan tədqiqatlar nəticəsində məzarlıqda təxminən 400-dən çox insan cəsədinin qalıqları aşkar edilib. Qalıqları tapılanların 50-dən çoxu uşaq, 100-dən çoxu qadın, qalanı isə yaşlı kişidir. Ermənilər azərbaycanlılarla yanaşı, ləzgilər, tatlar və digər etnik qrupların nümayəndələrini də qətlə yetirib. 514 kvadrat metr sahəsi olan məzarlığın 499 kvadrat metr ərazisində tədqiqatlar aparılıb. Həmin ərazidə içi insan sümükləri ilə dolu olan 2 quyu və 2 arx aşkarlanmışdır.

Prezident İlham Əliyev 2009-cu ildə Prezidentin Ehtiyat Fondundan Qubada "Soyqırım Memorial Kompleksi"nin yaradılması məqsədilə 1 milyon manat ayırıb.

Şokolad yaddaşı gücləndirir

"Journal of Nutrition"da yayımlanan bir araşdırmaya görə, gündə 10 gram çokolad yemək yaşla bağlı yarana biləcək yaddaş pozğunluğu riskini azaldır. Kakaoda olan polifenol birləşmələr beyinə qan dövranını sürətləndirir və yaddaşı gücləndirir. Tünd şokolad ürək sağlamlığı ilə yanaşı endorfin hormonunu artıraraq özümüzü xoşbəxt hiss etməyimizə kömək edir. Xüsusilə qara şokolad miokard infarktı riskini 39 faiz azaldır. İtaliyada aparılan araşdırmaya görə, şokolad xüsusilə qadınlarda ürək-damar xəstəliklərinə tutulma riskini azaldır. Şokolad mislə də zəngindir. Bu isə dəri və saç sağlamlığı üçün vacibdir.

Çində hər 1 300 000 nəfərdən biri milyonçudur

Dünyada ən çox əhalisi olan Çində hər 1 300 000 nəfərdən biri milyonçudur. AzərTAC Türkiyə mətbuatına istinadən xəbər verir ki, Şanxayda fəaliyyət göstərən "Hurun" araşdırma şirkətinin hesabatına görə, Çində sərvəti 10 milyon yuandan (təqribən 1.6 milyon dollar) çox olan varlıqların sayı ilk dəfə 1 milyon nəfəri keçmişdir.

Ölkədə ən çox varlığın yaşadığı şəhər Pekindir.

Paytaxtda 179 min milyonçu yaşayır. Ölkənin ticarət və iqtisadiyyat mərkəzi olan Şanxayda 140 min milyonçu var. İqtisadi böhrandan ən çox təsirlənən Quancjou şəhərində isə milyonçuların sayı 55 minə düşmüşdür.

Ölkənin inkişaf etmiş qərb bölgələrindəki Hanqzhou, Fuzhou, Venzhou, Nanjing və Suzhou kimi şəhərlərində də çox sayda milyonçu yaşayır. Çinli varlıqların ən çox investisiya qoyduğu sahələr lüks mənzil və avtomobil sahəsidir.

Чалан мелез аватнавай чун. Лезги баядри цуьк акъудзавай ина. Риклин дегнейрай мецера акъалтзавай бендера ахлакьдинни марифатдин зараривди дигай царар авай. Чи михъи лезги чал авай и царара - къац алачир, къацанвачир, патан гафар кужумнавачир къени чал.

Фад-фад лезги хуьрера къекъез фольклордин материалар кватизавай чун хътин къелемэгълияр патал ихътин мелер халисан мектеб я. Дубушудай чун Кцар райондин Пиралрин хуьре Ализра муаллим рагъметдиз феи къе йисан тазиятдин межлисда авай. И къилий лугъун хъи, Пирал лезги чалан михивал хвенвай хуьрерикай я. Аял чавуз зун и хуьруьн эгъли тир зи Мейрам халадин квалит фад-фад илифдай. Мейрам халани адан гъуьл Ризван Исмаилов хуьруьн мектебдин муаллимар тир. Абуьр хкетар, къисаяр галачиз рахадачир. Заз лезгийрин зарб рахунар сифтени-сифте гъабурувай ван хъанай. Иллаки зи халадин руш Зекияди (гила ам Лечетрин хуьруьн мектебдин муаллим я) зарбдиз са ялце акъван гафар лугъудай хъи, ван хъайибур нагъ атлана амукъдай.

Гуьгъуьнлай заз пиралвийрин рахунар "Самур" газетдин виридалайни гъевчи Келчи Рафаэл Камилан хва Гъажикеримова Кланарна. Газетда ганвай лезги кроссвордар гъяззавай, чалаз талукъ суалриз виридалайни фад жеваб гуьзай и гадади чи викторинада сад лагъай чка къурла адаз редакциядиз эвернай чна. Вичин диде Элмара Темирханан рушахъ галаз санал атанай ам. Дидединни баладин лезги чалал фасагъатвилелди рахунри чун гъейранарнай. Яргъал йисара Бакуда яшиамши жезвай и хизандилай чал икъван хъсандиз хуьз гъик алакьнатла лугъуз фикирнай чна. Гуьгъуьнлай Элмарадин тлалабуналди Пиралрин чан алай энциклопедиядин - Раифат бадедин къилив фенай чун. Са ялце вишелей виниз баядар лагъай и къуьзъуь дишегълидин бендер "Самур" газетдиз акъуднай.

Ингъе рекъери чун мадни Пиралдал хкана. Межлисдин къиле рагъметлу Ализра муаллимдин хендеда - 82 йиса авай Изажат хала ацукънавай. 62 йисуз санал бахтвардиз уьмуьр гъалай Ализрадинни Изажатан Кланивилерикай хуьруьнбуьр гъамиша сивик хъвер кваз рахада. Са мектебда, са синифда келай абурун гъевчи

Къегъненлай зарафатар ийиз, Изажат халадин кефийар ачухариз алахънавай Элмира Усманан руш Нуралиевадин баядри межлисдал чан хкизва. Вичин 74 йис хъанвай и вили вилер авай лацу якларин дишегълидин ван атайла сусар, рушар адав агатзава.

*Мел ваханд я, мел ваханд я,
Мелевай фу шит муханд я.
Риклин тлалар чуьнуьхарна,
Лугъуда за, тлал суханд я.*

*Яргунарин сал базарда,
Са хилердин зар пуч хъана.
Икъван иер вун заз тахъай,
Клани къелем, заз гуч хъана.*

*Зунни зи яр хъел хъанава,
Пекдин яйлукъ къурадалди.
Аман къелем, зав лукъгуьна,
Чи хизариз чир жедалди.*

*Яр вунни къий, гъа ченгини,
Къарачидин зангар авай.
А ченгидлай зун аяр тир,
Гуьруь-перид рангар авай.*

Тазиятда Изажат халадин яран вахан руш Ася Гъабибовани авай. 72 йиса аваз жегъилвиллин иервал хвенвай и дишегъли хуьруьз баядрин устад хъиз сейли

Изажат Аббасова, Элмира Нуралиева ва Ася Гъабибова

я. Мел-межлисра, хийир-шийирда ада лагъай бендер сивий-свивиди фида.

Вилерай гъам-хифет квахъзавай ам бубад квале хаму кард хъиз чехи жезвай береда, садлагъана етим амуькнай. Имид папа гзаф зулумар авур руш 16 яшинда аваз гуьлуьз ганай. Галаз-галаз клуьд аял хайи дишегълидиз инани регъят уьмуьр къисмет хъанач. Датлана

ЧАЛАН МЕЛЕ

эрекъ хъазвай касдин паб хъуни вичин риклин пер хайи Ася халадин манирай адан гъамар гъасятда къатгуз жеда.

Баядрин устад Ася Гъабибова

*Чун пенжердай килигайла,
Чиг ацукъай наирадин' яд.
Я сад Аллагъ, гъик арз ийин,
Тлалабайтла риклин мурад?*

*Дагъдин къулукъ дагъ жедайд туш,
Тек таракай багъ жедайд туш.
Стхад атлай вахарин рикл,
Рекъидалди сагъ жедайд туш.*

*Чун руш хъана югъ акур туш,
Ви фигълар, дуьнья, бес хъуй.
Фейи квале рикл шад тахъай,
Гъигила зун сурун свас хъуй.*

*Экуь дуьнья гуьлуьшан я,
Бахтар, тахтар хъайибуруз.
Душман талуз, бес вуч лугъун
Къеневай рикл хайибуруз?*

*Вад къан рекъер са къуз фидай,
Ви бакландин мас авайд туш.
Душман къелем, валай гъейри
Зи рикл атлай кас авайд туш.*

*Пиралрилай вине авай
Къакъан дагълар жергедава.
Бахтеуз рушар гъиниз фирай,
Чун къе дагъдин арадава.*

*Экуьн гъетрез дадзава за,
Са шад хабар гъваши лагъана.
Чин кланикна шезава зун,
Дуьньядик пай квач лагъана.*

*Гаф тлалабда акъурди хъиз,
Кар ала зи эрчи гъилел.
Рекъидалди сагъ тежедай
Хер ала зи риклин къилел.*

*Гуьнедавай яру некъи,
Къацу пешин арадава.
Я заз тахъай клани къелем,
Ви дерт риклин харадава.*

*Гуьруь-пери дубушуйшарай
Вили цава салагъ ава.
На куьз фикир чугъазва, яр,
Кар туькуьрдай Аллагъ ава!*

*Алипулат чаталдава,²
Я сад Аллагъ, серинар гъваши.
Вил ченгидал алай къелем,
Ви гафарик деринар квач.*

*Чун бубади харуз хвенай,
Гатфар гъидай гуьлан цуьк хъиз.
Гила гъатна ваклан гъиле,
Хъипи хъанва гвенвай ник хъиз.*

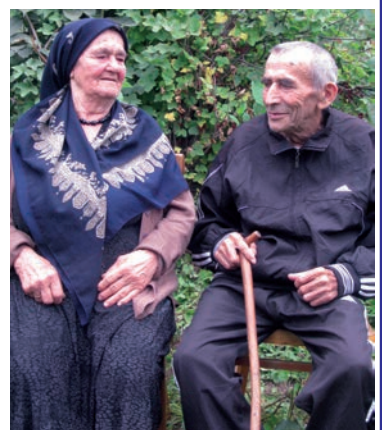
Къе дишегъли чин-чинал ацукънавай - бахтвардиз уьмуьр гъална, 62 йисалай кас квадарай Изажат Меликагъмедан рушни дердерини хажалатри штумарнавай Ася Абдулрауфан руш. Сад садал рикл алай, сад садан рикликай хабар къазвай къе муькьва-къили. Абуьр къведни акъван риклиз чими тир хъи!

Жемил Агъамирзееван квале адан 8 йис хъанвай хва Вадим чун акурла лезги чалал шиьрар келиз эгечина. Акъван хъсандиз квалезавай хъи, ада.

- Ваз къугъунрин гъисабар чидани? - лагъана хабар къуна чна гададывай. Ам хъуьрена:
- Серклер-мерклер, къинца-пинци.
- Мад чидани?
- Чида. Гитл-тур, ситл-тур, бар-кул, тар-кул, хин-чал, син чал, сад-къах, сад-къахъ.

Темирхан бубадинни Гъамият бадедин патав чехи жезвай хтулдиз лезги чал икъван хъсандиз чир хъун дуьшуьшдин кар туш. Чатухъан хъайи, гъалал зегъметдади вичин къил хвейи Темирхан Агъамирзеева фад-

фад хтулдиз марагълу ихтилатар ийида. Са береда вичи чпин аялар яргалди амуьк тийиз рекъизвай сусариз гъилик кута-

60 йисуз санал. Темирхан ва Гъалият Агъамирзеевар

дай цамар расайдакайни рахада. А цамари абуруз дава-дармандиланни гзаф куьмекдай лугъуда. Вад хвани са руш чехи авур касди гила хтулринни штулрин къайгуь чугъазва.

Гъамият бадедал иллаки рикл ала Вадиман. Лугъуз-хъуьредай и дишегълиди са вил хъуьрез,

Лезги чалал рикл алай Вадим

муькуьд ишез марагълу къисаяр ахъайда хтулдиз. И къисайра вичин къуд стха даяведиз фена тахтай вахан дерглу гъаларни жеда. Дуьньядиз гуьурч акъатай йисара вичи чугур азиятрикай рахада ам. Жегъил хва квадарай къуьзъуь дидедин агъарни жеда и ихтилатра. Акъван дикъетлудаказ яб гуда хъи, Вадима адан гафариз. И гъевчи гададиз вич чехи жезвай квале лезги руьгъ авайди хъсандиз чизва.

Седакъет КЕРИМОВА

¹ нашрув - вацун цин винеллай каф
² чатал - тала
³ гуьурч - каш

Изажат халани Ализра муаллим. Чаравал хъаначиртла...

Чавалай сад садал рикл ацукънай. Мектеб акъалтларна мехъерар авур, виртни гъери хъиз рекъе феи абурухъ ругуд хвани са руш ава. Рухваря - Мегъман, Къафлан, Элмарс, Варис, Иляс ва Видади институтар акъалтларнавай, вилик-къилик къай ксар я. Изажата вичин 100 йисуз уьмуьр гъалай ярандиде Нежибатанни 83 йиса аваз рагъметдиз феи яранбуба Мисриханан хатур-гуьурмет гъамиша хвена.

Вичин ирид аялдилай гъейри яранстхадин етим амуькнай къе хва - Ашгъедуллагъ ва Устабалани хвена абурун мехъерар авур Изажат хала умун къилихрин дишегъли я. Адан итим Ализра Аббасов лагъайтла, хуьруьн абурулу, твар-ван авай агъсакъалтрикай тир. Савадлу муаллим ва къени инсан хъиз виридан гуьурмет къазанмишай ада вичин хизан багдадиз къадай, иллаки Изажатал гзаф рикл алай адан. Ша, гила эха кван ихътин инсан дуьньядал аламачиз. Вилерал нагъв алай Изажат халади баядрал илигнавай:

*Мектебвиьр квалтл жезава,
Вун тарсуниз геже хъана хъи.
Вун амачиз квахъна къарай,
Изажатаз гуье хъана хъи!*

*Рамкадавай ви шикилар
Вучайтлани рахадач хъи.
За рекъерай вил атлудач,
Вун рактарай хкъедач хъи.*

БАГЪДАТДИН ФАКИГЪ

АРХИВРИН ГЕЛЕ АВАЗ

XI-XII виш йисара са шумуд лезги алим Рагъэкъечдаи патан уьлквейриз сейли хъанай. Араб чешмейра ва архивра абурукай Муса ад-Дербенди ал-Лезги, Мегъамед ад-Дербенди ал-Лезги, Гъасан ад-Дербенди ал-Лезги, Гъаким ал-Лакзи ал-Хунлики ад-Дербенди, Усман ад-Дербенди ал-Лезги хътин алимрин твар гъатнава. Эхиримжиди селжукърин чехи везир Низам ал-Мулкахъ галаз таниш тир.

Тарихда Низам ал-Мулкан твар медениятдихъни илимдихъ ялай, сифте медресаяр эцигиз тур кас хъиз гъатнава. Ада сад лагай медресе а чавуз Халифатдин меркездиз эьквей Багъдат шегъерда эцигиз тунай. 1064-1066-йисара эцигай и медресадиз гуьгъунлай чехи везирдин твар ганай - Низамийа. XI виш йисан эхирра ихътин илимдин карханаяр Белх, Нишапур, Гьерат,

Исфган, Бесре, Мерв, Амул, Мосул хътин шегъеррани эцигнай.

Чехи везирди а чавуз лезги чилерални медресаяр эцигиз тунай. Са бязи алимри хъизвайвал, XI виш йисан эхирра ада Цахурдал Къафкъаздин сад лагай медреса эцигиз тунай. 1283-йисуз вичин дунья дегишарай машгъур араб космограф Закарийа ал-Къазвиниди "Уьлквейрин гуьмбетар" ктабда хъизвайвал, а вахтунда Цахур Лакзандин (Лезгистандин) къилин шегъер тир. Ина везир Низам ал-Мулк Гъасан ибн Али ибн Исгъака эцигиз тур медреса авай. И илимдин карханада мударрисди (муаллимди) ва факигъри (къанундин тарсар гузвай муаллимри) къвалахзавай. Абуру Абу Ибрагъим Исмаил ал-Музанидин "Мухтасар" ктаб ва Мугъаммад ибн Идрис аш-Шафиидин ктаб лезги чалаз эьквейрунай. Тарсар гудайла и ктабрикай менфят къачузвай.

Сифте ина чирвилер къачур Усмана къелун давамарун патал араб уьлквейриз фин къетнаи. А чавуз илимдинни медениятдин меркездиз

эьквейрунай Багъдат шегъерда ам лезги алим Мегъамед ад-Дербенди ал-Лезгидал дуьшуьш хъана. Низамийада тарс гузвай Мегъамед инин виридалайни савадлу муаллимрикай сад яз гъисабзавай, ада а вахтунда фикгъ (мусурман къанунрикай рахазвай илимдин теория) вилик тухванай.

Мегъамед ад-Дербенди ал-Лезги Усмана Низамийада чирвилер къачун меслят акунай. Жегъил гадади гъакъни авунай. Медреса акъалтларайдалай къулухъ адаз ина факигъвиле къвалахун теклифнай. И теклиф къабулай ада са шумуд йисуз ина къвалахнай. Усмана Багъдатда фикгъдиз талукъ илимдин макъалаяр ва "Фикгъдикай са бязи баянар" ктаб хъенай.

Усман поэзиядал рикъ алай кас тир. Араб уьлквейриз алим хъиз сейли хъайи ам гъакъни диндин темадиз талукъарнавай са шумуд поэмадин автор я.

Лезги алимдикай сифте яз малумат гайиди Мисирдин машгъур камалъгли, 1370-йисуз вичин дунья

дегишарай Жамаладдин Абдурагъман ал-Аснви я. Ада вичин "Табакат аш-шафиийа" ктабда Усманакай икъ хъенва: "Багъдатдин факигъ Абу Умар Усман ибн ал-Мусаддад ибн Агъмед ад-Дербенди. Багъдатдин факигъ хъиз машгъур я. Вучиз лагайтла ам яргъал йисара Багъдатда хъана ва ада шейх Абу Исгъакавай къанунрикай рахадай илим чирна. Ахпа адакай муъмин факигъ хъана, гъадисрихъ (Мугъаммад пайгъамбардин гъерекатрикайни гафарикай рахазвай гъикайрихъ) яб акална. Ам 500-йисалай къулухъ къена."

Чи твар-ван авай алим, тарихдин илимрин доктор, профессор Амри Шихсаидова и малуматдиз баян гудайла къейд авунвайвал, Усман ад-Дербенди гъижридин 500-йисалай къулухъ, гилан тарихрив гекъигайтла, 1106-йисалай къулухъ къена. Ада мусурман къанунриз талукъ теория ва методология машгъур алим шейх Абу Исгъак аш-Ширазидивай чирнай. Вичихъ чехи чирвилер ва алакьунар авай Усман ад-Дербенди Багъдатдин факигъвиле твар къачунай.

М.МЕЛИКМАМЕДОВ

КРЕПИСЬ, ФАРИДА!

Или о том как у нас отняли победу

Вот и завершились очередные Олимпийские игры. На протяжении почти 16 дней спортсмены со всего мира оспаривали звание лучшего. Более двухсот стран послали на Олимпиаду своих спортсменов.

Уроженка Кусарского района, Фарида Азизова впервые получила право выступить на Олимпийских играх. В нее никто не верил. От нее даже не ждали лицензию на Олимпиаду. А она добилась-таки того, о чем мечтает каждый спортсмен - выступить на Олимпиаде. В этом году Фарида Азизова стала чемпионом мира среди юниоров по тазкандо. Она завоевала право выступать на Олимпиаде в Лондоне. Для всех это было приятным шоком. Еще задолго до начала выступления Фарида на Олимпиаде в социальных сетях уже начали поддерживать юную спортсменку.

Примечательно, что Фарида Азизова являлась самой молодой спортсменкой в составе Олимпийской сборной Азербайджана. 10 августа Фарида вышла на первый бой. Ее соперницей была канадка Карин Сержери. Не смотря на разницу в возрасте и опытность соперницы, Фарида смогла дать отпор канадке. Первый и второй периоды завершились вничью 0:0. Однако в третьем пе-

риоде канадке удалось заработать одно очко и удержать преимущество. Но в этом ей также помогла судейская бригада. Несколько позднее при счете 0:1 Фарида нанесла удар в голову Карин Сержери. Этот удар должен был принести два балла Фариде, но судьи не заметили этого. Азербайджанская сторона подала протест. Даже после тщательного просмотра записи судейской комиссией, решение не поменяли. Хотя на повторе этого момента видно, удар был. К сожалению, судейская ошибка оказалась роковой и Фарида уступила сопернице со счетом 0:1.

Больно было смотреть, как юная девушка с трудом скрывала слезы. Не смотря на проигрыш, Фарида имела шанс бороться за олимпийские медали, однако для этого нужно было, чтоб

канадка вышла в финал. Но этого не произошло, в следующем же бою Карин Сержери уступила своей сопернице, и Азизова осталась без олимпийских медалей.

Фарида Азизова - юная талантливая спортсменка. Олимпийские игры в Лондоне для нее были первым испытанием такого масштаба. Ей стоит привыкать к тому, что и в спорте часто можно столкнуться с несправедливостью, но это должно еще больше закалить желание достичь успеха у спортсмена.

Самое главное сейчас для Фарида - это не упасть духом, а еще усерднее заниматься и продолжать свою карьеру. Впереди огромное количество разного рода соревнований. И болельщики Фарида ждут от нее золотую олимпийскую медаль в Рио де Жанейро через 4 года.

Не смотря на то, что Олимпийские игры в Лондоне уже завершились, слова поддержки Фарида продолжают поступать в социальных сетях. Мы все вместе переживали за нее и сейчас в трудный в ее карьере момент мы с ней.

Фарида Азизова должна забыть несправедливое решение судей и смотреть только вперед. Мы же будем продолжать оказывать ей поддержку.

Крепись, Фарида! Мы с тобой!!!

Рустам АЗИМОВ

Mülayim dəniz iqlimi olan ölkələrdə öz qeyri-adi gözəlliyi ilə seçilən liana bitkisinə tez-tez rast gəlmək olar. Park və xiyabanları bəzəyən, evlərin divar və eyvanlarına, çərçələrə sarılaraq heyrətamiz mənzərələr yaradan bu bitki müsəlman ölkələrində Cəmilə gülü adlanır. Elmi adı buqenvilliya olan həmin sarmaşıq bitkisinin ən çox yayılmış rəngləri bənövşəyi, çəhrayi, ağ və mavidir.

CƏMİLƏ GÜLÜ

Türkiyənin məşhur kurort şəhərlərini bəzəyən çoxsaylı dekorativ bitkilər arasında Cəmilə gülü, ələlxüsüs da onun bənövşəyi rənglisi birinci yeri tutur. Ümumiyyətlə, bu ölkədə həmin bitkiyə xüsusi münasibət var. Buranın yaşıllaşdırma təsərrüfatlarından hər il müxtəlif şəhərlərdə əkilmək üçün milyonlarla ting aparılır. Cəmilə gülünün yaratdığı gözəlliyə heyran olan turistlər bir qayda olaraq, vətənlərinə dibçəkde əkilmiş balaca cəmilələr aparırlar.

Vətəni Braziliya sayılan bu liana növünə görəən niyə fransız adı verilib? Məsələ burasındadır ki, onu ilk dəfə məşhur dəniz səyyahı, fransız Lui Antuan de Buqenvillin (1729-1811)

rəhbərliyi altında keçən səyahət zamanı naturalist Karnerson aşkar edib və Buqenvillin şəərəfinə bitkini belə adlandırılıb.

Mərkəzi və Cənubi Amerikanın tropik əyalətlərində geniş yayılmış buqenvilliyanın təbiətdə 14 növü var.

Seleksiyalaşdırılmış buqenvilliya o qədər valehedicidir ki, hətta ömründə birçə dəfə də olsun çiçək yetişdirməyənlər belə onu görəndə bağbanlıq həvəsinə düşürlər.

Bu həmişəyaşıl bitkini becərmək o qədər də çətin deyil. Budaqlarının uzunluğu 5 metrə qədər çatan, yaşıl yarpaqları saysız-hesabsız çiçək salxımları arasında görünməz olan buqenvilliyani başqa bitkilərdən fərqləndirən xüsusiyyəti onun yazın əvvəllərindən yayın sonuna kimi bol-bol çiçək açmasıdır.

Buqenvilliya daşlı-kəsəkli yerlərdə, hətta qayalıqlarda da bitir. Bol günəş şüaları ilə qidalanan bu bitkinin yeganə şıltaqlığı sərinliyi sevməməsidir, saxtaya işə əsla davamı yoxdur. Ona görə də payızın sonlarında onu temperaturu 12-14-dərəcədən aşağı olmayan yerə köçürürlər. Bu, bitkinin istirahət dövrüdür.

Sevda AZIZRİN

ДРАМАТИЧЕСКАЯ ПРОЗА ПИСАТЕЛЯ

Курбан АКИМОВ,
доктор филологических наук,
профессор,
Махачкала.

Многогранное творчество Седагет Керимовой мне знакомо достаточно давно: на ее сборник стихов «Сыгрой «Лезгинку» я в журнале «Самур» опубликовал рецензию под названием «Сказание о душе народа» (2001 г., №5). В разные годы прочитал ее прозу: рассказы, повести и романы. С. Керимова вошла в справочник «Лезгинские писатели» (Махачкала, 2001 г.) и в программы родной литературы Республики Дагестан.

В феврале с. г. я получил большую красивую книгу «Медвежий дождь» - сборник прозаических произведений С. Керимовой, переведенных на русский язык (Баку, 2012 г., 522 стр.). В сборник вошли 2 романа («Медвежий дождь» и «Блажная»), 4 повести («Сердцу не прикажешь», «На закате», «Светлая печаль», «Потеря») и 6 рассказов. Все они современные произведения, написанные за последние 20 лет.

Сборник открывается с романа «Медвежий дождь». Смысл такого необычного названия читатель узнает чуть позже, когда главные герои произведения, Айдан и Мурад, попадают под летний дождь при солнце и последующей радуге: такой дождь, при котором будто бы рождаются медвежата, кубинские лезгины называют «медвежим».

Роман начинается с оживленного начала рабочего дня сотрудников редакции одной бакинской газеты - журналисты и машинистки бурно обмениваются бытовыми новостями. Среди них находится и гордая красавица Айдан Омарова, молодая журналистка, выпускница университета. Она среди коллег отличается добротой и гуманностью. Доброта ее не имеет предела: спасает Гусейна от сокращения в редакции, ухаживает за его больной женой.

Главный редактор газеты Габиль предлагает Омаровой выехать в командировку в горный район, чтобы проверить письмо-жалобу на гл. врача больницы Мурада Алиева и о результатах проверки написать статью. Айдан, привыкшая к дальним и трудным поездкам, отправляется в горы. Она на месте убеждается, что Мурад - уважаемый в коллективе руководитель и отличный врач-хирург, единственный недостаток - он без разрешения министерства здравоохранения республики в больнице открыл психотерапевтический кабинет, где сам же ведет прием больных. Узнала и зав. хирургическим отделением Салимова, который, и пишет доносы на Алиева, чтобы занять его место. Беседа корреспондента с Салимовым заканчивается тем, что Айдан решительно отказывается от взяток анонимщика, который, видно, привык подкупать проверяющих. Айдан принимает приглашение главврача, отправляется с ним в горное село, попадает под сель, затем открываются перед ней чары природы. Она с первого взгляда влюбляется в Мурада, такие чувства испытывает и главврач.

В Баку Айдан ожидает разочарование: она представляет гл. редактору свою статью о результатах проверки анонимки, но тот не поверив ей, перепроверку письма-анонимки поручает другому корреспонденту, который не отказывается написать статью «как надо». Статья оперативно

выходит в очередном номере газеты. Айдан сильно расстраивается, переживает за будущее Мурада, не находит себе места... Она встречает Мурада в Баку: он освобожден от должности гл. врача.

Айдан проявляет свой гордый характер. Борьба идет на выживание: главред использует все свои рычаги, доходит даже до домогательства, и Айдан приходится написать заявление об уходе с работы.

Служебный конфликт в основе сюжета романа писатель доводит до остро социального, морального и нравственного конфликта, характерного нашему обществу, в ходе которого проявляются характеры героев: главный редактор Габиль представлен всеильным, но аморальным типом; из сотрудников редакции, никто в поддержку Айдан не выступает, наоборот, предлагают ей успокоиться, т.е. подчиниться произволу; Гусейн, как «премудрый пескарь», не умеет постоять за себя, и Мурад, ничего конкретного, кроме своих пылких чувств, не предлагает Айдан...

В борьбе добра со злом побеждает зло - это трагедия для Айдан: она получает огромную душевную травму, которая на целый месяц заперает ее в своей однокомнатной квартире. Автор, используя такой символ, намекает читателю: этот огромный мир тесен для Айдан, как однокомнатная квартира - клетка, где много несправедливости, беззакония и зла. Трагедия Айдан читателем воспринимается как трагедия всего общества.

Из эпилога читатель узнает: Айдан нашла работу в редакции другой газеты, Мурад скончался от инфаркта, Айдан поехала в его район, побывала на свежей могиле, увидела, что сад, посаженный Мурадом при районной больнице, разгромлен.

Конец романа печальный. Айдан, молодая, красивая, честная, энергичная и благородная

девушка, которой исполнилось только двадцать пять лет, прожила в мире, где нет закона, правды и справедливости, кажется, целую жизнь: училась, работала, боролась за правду и справедливость, ничего не добились; влюбилась в Мурада, затем его потеряла; осталась одна в однокомнатной квартире. Но Айдан, мужественная и целеустремленная, готова начать новую жизнь. Какая она будет? Как сложится дальнейшая ее судьба? Достигнет ли своей цели? Будет ли счастлива? С этими вопросами в мыслях читатель закрывает книгу, чтобы снова открыть и приступить к чтению следующего романа.

Роману «Медвежий дождь» характерны актуальная нравственная проблема и увлекательный сюжет, четкая композиция и система образов (все герои имеют свои индивидуальные особенности), лиризм и драматизм, психологизм и философичность. Изложение автора украшают диалоги и монологи, пейзажные картины, пословицы и крылатые выражения, а также народные обычаи и традиции.

С интересом читаются роман «Блажная», а также повести «Сердцу не прикажешь», «На закате», «Потеря», «Светлая печаль». Рассказы С. Керимовой «Осиное гнездо», «Лезгинка», «Завешание» и др. являются психологическими новеллами - произведения с увлекательными сюжетами и неожиданными концовками.

Проза автора на первый взгляд кажется лирической: в ней много лирических сцен и пейзажей, читается легко. Но в ней также много драматизма и трагизма. Она имеет познавательное значение, оказывает на читателя большое воспитательное воздействие.

Произведения С. Керимовой на русский язык перевели бакинские переводчики. Переводы добротные, художественные, в которых сохранены стилистические особенности прозы автора. К некоторым лезгинским словам и выражениям в сноски даны

объяснения. Особенно удачны переводы Сиявуша Мамедзаде. Произведения С. Керимовой, вошедшие в сборник «Медвежий дождь», читателем воспринимаются, как мощный поток политических, экономических, социальных и моральных проблем общества, драматических и местами трагических событий, происходящих в жизни героев произведений в разломный период: в конце XX и начале XXI веков, когда в стране на место свергнутого силой социализма вступает капитализм. Они заставляют читателя задуматься, волноваться, переживать, любить честных людей, становиться поборниками справедливости, принимать верное решение, стать преданным родине.

В послесловии к сборнику Севда Микайылгызы, директор Издательско-полиграфического центра «ЗИЯ» г. Баку, где издан сборник «Медвежий дождь», справедливо пишет, что прозаические произведения С. Керимовой отличаются оригинальной манерой повествования, интригующими сюжетами, интересными героями с их богатым внутренним миром и глубоким психологизмом.

Сборник С. Керимовой имеет две главные особенности: первая - большинство произведений посвящено журналистам, врачам и учителям, поэтому сборник С. Керимовой смело можно считать первой книгой о лезгинской интеллигенции Азербайджана; вторая - главными героями всех крупных произведений выступают представительницы прекрасного пола, поэтому сборник можно считать первой книгой о женщинах-лезгинках.

Сборник «Медвежий дождь» еще раз доказал, что Седагет Керимова не только талантливая поэтесса, но и не менее талантливая писательница-прозаик. Поздравляю автора, глубокоуважаемую Седагет Каинбековну с очередной удачей!

(Статья печатается с сокращением)

FALFARAŞ-AXUN

Xatay-Xutay ölkəsi padşahının gözəl bir bağı vardı. Buranı müxtəlif meyvələri olan ağaclar bəzəyirdi. Bağa təkə bağban girə bilirdi. Lakin bura Falfaraş-Axun adında bir tülkü dadanmışdı. O, qarnını doyumamış buradan çıxıb getməzdi. Bağban qərara gəldi ki, nə olursa-olsun bu heyvanı tutmalıdır. Ona görə də tələ qurdu və ona böyük bir tikə quyuq qoydu. Tezliklə tülkü bağa gəldi. O, quyuğu görüb çox sevindi. "Xoşbəxtlik mənim yanıma öz ayağı ilə gəlib, - deyə tülkü Allaha

şükür etdi. Birdən o, fikirləşdi: "Ey Falfaraş-Axun, sən kitablarda oxumusan ki, tamahkarlıq bədbəxtlik gətirir. Bəlkə bağban bura quyuğu qoyub ki, səni tələyə salsın?"

Tülkü ayaq saxladı, lakin quyuğa baxıb ağı sulandı. "Mübariz olan təhlükədən qorxmur", - deyə Falfaraş-Axun fikirləşdi, - bu quyuq heç də mənə Allah tərəfindən göndərilməyib. O, az qala əlini quyuğa vuracaqdı, lakin nəfsini saxladı və öz-özünə dedi: "Əqər səbirsiz olub, axmaqlıq etsən məhşər günü adamlar məni nümunə göstərərək deyəcəklər: "Sən məşhur tülküdən də səfehşən." Yaxşı olar ki, bir səfeh axtarım və onunla saziş bağlayım. Ona deyərəm ki, quyuq tapmışam, ona yarısını bağışlamağa söz verirəm və onu bura gətirərəm. Əgər o, tələyə düşsə, quyuq özümə qalar. Əgər bu, tələ deyilsə, onu ikimiz bölürük. Bəs belə səfeh haradan tapmalı? Falfaraş-Axun fikrə daldı. Birdən onun yadına düşdü ki, atası Baləhməd-Axun qədim kitabların birində səfehlərin əlamətlərini oxumuşdu. Orada belə yazılmışdı: "Kimin boyu uzun, gözələri rəngbərəng, dişləri seyrək-

dirşə, kürən saqqalı ovcuna sığmırsa, o, səfehdir".

Bütün bu xüsusiyyətlər Baləhməd-Axuna vardı və o, hirsələnib, kitabdakı həmin sözlərin üstündən xətt çəkmişdi. Görkəmini dəyişməyi qərarlaşdıran Baləhməd-Axun saqqalını boynuna yığıb, artıq hissəsini oda tutdu. Saqqal alovlandı və onun yumruğunu yandırdı. O, yumruğunu açanda bütün saqqalı yandı. "Əgər mən səfeh olmasaydım, saqqalımı yandırardımı?" - deyə Baləhməd-Axun fikirləşdi və kitabda üstündən xətt çəkdiyini yenidən ora yazdı. Bunu yadına salıb, Falfaraş-Axun qərara aldı ki, atasının oxşarını axtarıb tapsın. Tülkü bağdan çıxdı və bu vaxt canavara rast gəldi. Tülkü onu salamladı:

- Sən burada nə edirsən? - deyə canavar soruşdu.
Tülkü cavab verdi:
- Atam ölürkən mənə vəsiyyət edib

ki, elə adama qulluq göstər ki, sənə oxşayan olsun. O vaxtdan mən onu axtırıram. Nəhayət, səni tapdım. Atam Baləhməd-Axuna daha çox sən oxşayırsan. İcazə ver, ömrümün qalan hissəsini sənə vicdanla xidmət edim.

- Allah Baləhməd-Axuna rəhmət eləsin! Mən eşitməmişəm ki, o, çox ağıllı olub və indi mən buna inandım.

- Atama olan hörmətimə görə, sənə ehtiram göstərəcək və bələlərdən qoruyacağam.

Tülkü canavarın yanında qaldı. Bir neçə gündən sonra o, canavara dedi:

- Mən yəqin quyuq görmüşəm! İstəsən, onu səne göstərə bilərəm.

- Gedib onu özün ye, - deyə canavar cavab verdi. Tülkü isə dedi:

- Biz tülkülər bir ay pəhriz saxlayırıq və ət yeyə bilmərik.

- Onda gedək, - deyə canavar bildirdi və ikisi yola düşdü. Tülkü canavarı padşahın bağına gətirdi və quyuq parçasını ona göstərdi. Canavar quyuğa yaxınlaşan kimi hər iki pəncəsi tələyə düşdü. Tələ bağlandı və quyuq kənara sıçradı. Tülkü ləzzətə quyuğu yeməyə başladı.

Canavar təəcübləndi:

- Əzizim, məgər sən pəhriz saxlamırsan?

Tülkü ona baxıb cavab verdi:

- Bir göyə bax, orada təzə ay görünür, deməli mənim pəhrizim qurtarıb. Falfaraş-Axun quyuğu yeyib çıxıb getdi. Bağban bağa gələndə tələyə düşmüş canavarı görüb, onu öldürdü.

Tərcümə edən Natig SƏFİYEV

ЯНУКОВИЧ ПОДПИСАЛСЯ ПОД РУССКИМ ЯЗЫКОМ

**Язык Пушкина и
Толстого официально
получил на Украине
статус регионального**

Глава Украины Виктор Янукович решил не идти на уступки оппозиции и подписал закон "Об основах государственной языковой политики", вызвавший во время его принятия драку в Раде и протестные акции оппозиции.

Напомним, закон расширяет права не только русского, но и доброго десятка других языков национальных меньшинств этой страны... И теперь эти языки могут официально использоваться в тех местностях, где их считают родными не менее 10 % проживающего там населения.

**Достойный
человек не идет
по следам
других людей.**

Конфуций

“САМУРДИН” МЕКТЕБ

БАЛАКЪАРДАШ СУЛТАНОВАН 100 ЙИС

ЖЕНГЧИ ШАИР

Са бязи литераторри кхъизвайвал, Ватандин Чехи дяве хъаначиртла, лезги литература генани йигин камаралди вилик фидай. Дяведи чавай цудралди алакьунар авай жегьил шаирарни кхъирагар къакьудна. Алатай асирдин 30-40-йисара чи литературадиз цийивал гъайи ихътин жегьил къелемэгълийрикай садни Балакъардаш Султанов я.

Б. Султанов 1912-йисуз виликан Куьре округдин Агъа Сталдин хуьре лежбердин хизанда дидедиз хъана. Адан дидени буба фад рагметдиз фена. Мукьва-кьидийри хъсан зигьин авай гададив келдиз туна.

Б. Султанова сифте хуьре ва гуьгьунлай Дербентдин педучилищеда келна. Шиирар кхъинал рикI алай Балакъардаш мукьвал-мукьвал СтIал Сулейманан патав фидай. Чехи шаирдин суьгьбетри, кьиметлу несигъатри Балакъардашаз гзаф таъсирна. Ада шиирар кхъинихъ галаз санал хуьруьн агъалийрин савадувал хкажунин кардани иштиракна.

Шаирдин эсерар “Колхоздин пайдах” газетда ва 30-йисара акъатай бязи кватIалра гъатнава. Абурун арада вич лезги хуьрера, колхозар тешкилдай чIавуз кесибринни девлетуйрин арада кьиле феи женгерикай тукьлуьрнавай “Батрак Агмедан кьиникъ” тIвар алай поэма илаки кьиметлуди яз гъисабиз жеда. Ана жегьил шаирди са жерге рикIел аламукьдай ва гъа девирдиз хас образар ганва. Абурун об-

раздалди шаирди кулакриз гележегдиз рехъ авачирди ва цийи гьукуматди халкъдин иви хъваз хъайи зилийриз кьур кар къалурзава. Вичин поэмада:

*Виликан лянетлу къар
Алатна чаз кIур гана.
Рекьидай чун гатана,
Девлетуйри зур гана.*

*А залумри кесибриз
Тийир гужар жедачир.
Гьикьван минет авуртIан,
Абуруз язух къведачир.*

- лугъузвай шаирди гила халкъ фашистрин зулумдик акатуникай игътият ийизвай. Гъавилай ада вичин ватанэгълийриз душманрихъ галаз женгиниз эвер ганай. Адахъ галаз санал Къасумхуьрелай 300 кьван жегьил гуьгьуьлу-вилелди Ватандин Чехи дяведиз фенай. Советрин уьлкведин азадвал патал женг чIугуна 1943-йисуз дяведа къегъалвилелди гьелек хъайи Б. Султанова ватанпересвилин, къегъалвилдин, душмандиз лянетдин цудралди шиирар кхъенай. Абурукай “Душмандиз лянет”, “Яру кьушунриз”, “Къизил аскер” хътин шиирар генани машгур я.

Дяведин йисара Б. Султанован хуьруьнвийрикай къелем яракьдалди эвезна душмандин хура акъвазай мад кьве машгур жегьил шаир - СтIал Сулейманан хва СтIал Мусаиб ва Мутагир Султановни къегъалвилелди гьелек хъанай.

Гуьлхар ГУЬЛИЕВА

Сергей ЕСЕНИН

Качалован кициз

Це, Жим, тапас ви, хушвилив, -
Ихътин тапас акунач заз санани -
Секин, ачух, алахънавай гъавада
Варз вилив хуьз, ша къув ягъан къведани.
Це, Жим, тапас ви, хушвилив.

Минет хъуй ваз, ялтахвалмир,
Ваз за гьикьван чанзава.
Ваз чизва, кицI, сир я уьмуьр,
Амма гьална кланзава.

Ви сагъиб я тIвар-ван авайд,
Къвезва кIвализ гзаф мугьман,
Гъар садазни клан я валай
Гъил алтадиз, лугъуз ваз “чан”.

Вун са кицI яз вуч иер я!
Вахъ вуч ахъа рикI ава, кицI?
Хабар тIакъаз - вуч тегъер я -
Темен гуз вун гьикI ава, кицI!

А мугьманрихъ, чан Жим, зи кицI,
Ингъе гъар са жуьреди квай.
Са дишегъли пашман, секин
Атаначни, бес дуьшуьшдай?

Заз чида: ам къведа гъаниз,
Зи паталай вил вегъ адал,
Зерифдаказ мез це гъилиз,
Тахсиррилай гъил къачурвал.

Зун мугьман я

А чкайра, сир ксанвай,
Гьалтда маса чуьллера.
Зун мугьман я, дуьшуьш хъанвай,
Мугьман я ви дагълара.

Гегъенш я ви тамар, вацIар,
ХупI, къуват ква луваррихъ.
ГьакI феи вахт - феи йисар
Ялиз ава ахваррихъ.

Вун туш темен гайиди заз,
Сад къисметар авач чахъ,
Заз цийи рехъ гъазурнава,
Хъфида зун регъ патахъ.

Эхиратдик акатдайла
Чир хъухъ - мад кьин къадач за -
Гъич са шейни, къакъатдайла,
Са касдизни тадач за.

Ви ислягъвал патал цава
ЦIайлапанар ийиз секин,
Лап кьве варз хъиз куькIуьрда за,
Эквер жуван вилерин.

Экв жедалди

Вирин гуьзгуь капал ала - рагъ акъазвай чкаяр,
Уламд кьерех - са валара хупI шехъзава ачкаяр.

Шехъзава къвед, чуьнуьх хъана са къвавахдин хъалхъамда,
Зун ишезвач, зун ава кье шад гъиссерин макъамда.

Заз аян я: вун акъатда таниш рекьин кьерехдиз,
Зун акуна сивик хъвер кваз къведа вун зи кьужахдиз.

Темен гуда ви пIузарриз - акI жемир зун наши я,
Вун клан хъунихъ бейгъуш я зун, кьил элкъвезва, хвеша я.

Зун шад я кье, квахъна акьул, зун амазма авара,
Экв жедалди чан ширинди, ви ван ава япара.

Шехърай чпиз лап ван алаз а валара ачкаяр -
Са шадвилин гъасрет ава экуьн яран нурара.

Урус чIалай элкъуьрайди СЕЙФЕДИН Я.

Кроссворд

(6 гъарфуникай тукьлуьрнавай гафар)

Сятинин акъраб физвай патан цIарара: 1. Шикилдай аквазвай машгур шаирдин, кхъирагдин тIвар. 2. РикIел аламукьун патал савкъват. 3. Мешреблувал, гуьзелвал. 4. Къайда. 5. «Апалтун» гафунин синоним. 6. Хъенчин квар. 7. Барка. 8. Зурба къуват. 9. Кагьул кас. 10. Хъвадай верци затI. 11. «Муаллим» гаф дегъ лезги чIалалди. 12. Къвед лагъай фу. 13. Къати, гужлу. 14. Тенбек туна чIугвадай затI. 15. Бедендин са чка.

Сятинин акъраб физвай патаз акси цIарара: 1. Алакъа, рафтарвал. 2. Гзаф, пара. 3. Гададин тIвар. 4. Багъа къванерин гъахъ-гъисаб чидайди. 5. Гзаф кьиви металл. 6. Буьшме. 7. Тамун верчерин килфетдикай тир кьуш. 8. Са затIунал гьалждай парчадин ва я тумаждин чин. 9. Серенжем. 10. ЦIай квай шем эцигдай затI. 11. Кларасдин клус. 12. Хизан. 13. Куьлуь эмишрин виридалайни чехиди. 14. Як недай кьуш, кIвагъ. 15. Тек тир.

Тукьлуьрайди: Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

РИКIЕЛ ХУЬХ!

Лезги чIала са бязи числительнийар агъадихъ галайвал кхъена кланзава:

1. Существительнийдин вилик квайла сад, къвед числительнийрин эхирда д кхъидач: *са тар, кьве аял, къанни са йис.*

2. Паюнин числительнийар арада дефис (-) аваз кхъида: *пуд-пуд, цIуд-цIуд, къанни вад-вад, къанни ирид-ирид.*

3. Сад ва къвед числительнийрикай паюнинди арадиз къведайла, сад лагъай паюнин эхирда д кхъидач: *са-сад, кьве-къвед.*

4. Чпик числительное квай къайда къалурдай ибараяр къуд жуьре кхъиз жеда:

а) анжах гъарфаралди: *пуд лагъай тарс;*

б) къадардин числительное - рекъемдалди, причастидин - гъарфаралди: *3 лагъай тарс;*

в) къадардин числительное рекъемдалди - причастидин чкадал дефис аваз: *3-тарс;*

г) анжах рим рекъемдалди: *III тарс.*

МАЭСТРО НА ВСЕ ВРЕМЕНА

20 августа исполнилось 100 лет со дня рождения выдающегося азербайджанского дирижера Ниязи. Он родился в 1912 году в городе Тбилиси, в семье известного композитора и театрального деятеля Зульфугара Гаджибекова, брата Узеира Гаджибекова - выдающегося музыкального и общественного деятеля Азербайджана. Ниязи стал первым азербайджанским профессиональным дирижером, получившим мировое признание.

Одновременно Ниязи стал известен как композитор. Оркестр под управлением Ниязи, наряду с сочинениями У. Гаджибекова, М. Магомаева, А. Зейналлы, К. Караева, Ф. Амирова, Дж. Гаджиева, С. Гаджибекова, Дж. Джангирова, Р. Гаджиева, А. Меликова, исполнял и его собственные произведения. В сопровождении оркестра под управлением Ниязи блистали золотые голоса Бюль-Бюля, Рашида Бейбутова, Муслима Магомаева, Лютфияра Иманова и др. Многие русские оперы впервые были поставлены в Азербайджане благодаря Ниязи.

Творческий путь Ниязи отмечен многими наградами: Государственной премией СССР и Азербайджана имени Узеира Гаджибекова, Ленинского комсомола Азербайджана, Международной премией имени Джавахарлала Неру, званием заслуженного деятеля искусств Азербайджана, народного артиста Азербайджана и СССР. Ниязи был Героем Социалистического Труда, кавалером орденов Октябрьской Революции, Ленина, Трудового Красного Знамени, а так же орденов и медалей иностранных государств. Формирование и развитие азербайджанской школы дирижерства связано именно с его именем.

Маэстро скончался 2 августа 1984 года в Баку и похоронен в Аллее почетного захоронения.

ГАФАПАГ «Алупан улубда» гьатнавай кьадим лезги гафар

(Эвел газетдин 2012-йисан 26-май, 22-июнь ва 27-июль тилитра)

С

Сад зул сад лагьай ч'ук
Са залан ч'ал залан гаф
Са кьил гьатта
Салагь кьайда, кьанун
Салани абур, безек
Сали ислен
Сан кьадар
Сани гьейри, маса
Сапух имил сердер
Сар 1) тарих; 2) рафтарвал
Саран тарихчи
Сардум апрель
Сарин микитисар тарихчи алимар
Севрен гьетер севрэн гьетер
Сегьри (сигьри) шегьер
Сек тайифадин т'вар
Селес фикир
Сибир кучьери тайифадин т'вар
Сивир варвар
Сигьмес пишкеш
Сигьпес кьурбанд
Сиз йисуз
Сикрен гьетер сикрен гьетер
Сили 1) дуст, хуш авай, гереклу; 2) жумья кьве вацун ара лирика, поэзия

СиртI
Сисим
Сиф
Ситха
Сихил
Сув
Сувалар

Сул
Суьл
Суьрнес

Т

Тагьлай талай, лугьун тавур
Тагьлукьбур талукьбур
Тамилан женнет
Тар йал сув Тарьял дагь

Тар хьун тир
Тий сервет, нямет
Тил т'иб
Тихим аслу кас, нуькер
Туркар туьрквер
Туькей туькIвей
Туькуьрна туькIурна
Тум несил
Тумнувай гьед Сатурн
Турар (тIуварар) тIварар

ТI

ТIагь зайиф
ТIагь гьанвай зайиф хьанвай
ТIагь дар
ТIамил колония
ТIамилан империя
ТIапIас табасаран
ТIем гуж
ТIемлу гужлу
ТIем атаниш гуж агакьнач
ТIем кьуьвен тийидин гуж агакь тийидай
ТIиб кьетI
ТIибун кьетI авун
ТIигь женг, дяве

У

Увар гьун тайифайрикай садан т'вар
Увн акси
Угьара араб тайифайрикай садан т'вар
Укал июль
УкIур гьун тайифайрикай садан т'вар
Улуб ктаб
Урас мурад, макьсад
Ургьун Яргун
Усби руьгь
Утик удийрин вилайтдин т'вар

Уь

Уьнгьур гьун тайифайрикай садан т'вар

Уьрб герб, лишан
Уьруьд ирид
Уьруьд зул ирид лагьай ч'ук

Ф

Фини эвелимжи
ФундукI ноябрь

Х

Хаби (хеби) кишдин югь
Хазар (хузар, хизар, хезар) хазарар
Хай (хайн, хайа) диде
Халан регьим
Халим мурдар
Халин гзаф зурба акьулдин иеси
Халис четин гьалдай акьудун патал гьерекат

Хаф гьярф
Хафалаг алфавит
Хачиниз чIугун хаш чIугун
Хашуниз акьудун хашунал гьилеризни кIвачериз михер яна кьин

ХикIа (хике) дикьет
Хилиб мергьемет
Хилибан мергьеметлу
Хилиг халкь
Хиле куьмек
ХилситI семе
Хилтин пехьи
Хира кьацувал, кьаз
Хицекун эхцигун
Христу Христос
Хук жиде (яргьи тум галай, сурдай кIвенкI алай яракь)

Хутур гьун тайифайрикай садан т'вар

Хь

Хьел лезги тайифайрикай садан т'вар
Хьен регьбер
Хьенвал регьбервал
Хьий хьайи
Хьилиб несиьгат

ША, ЛЕЗГИ ЧIАЛАЛ РАХАН!

Зулун гьава - Осенняя погода

Августдин юкьвалай ала-тайла гатун шах рекьиде.

После середины августа лето начинает сдавать свои позиции.

Гьавадин чимивал акваз-акваз тIимил жеда.
Температура воздуха заметно снижается.

Йикьарин яргивал куьруь жез гатIунда.
Дни становятся короче.

Гьавадик чIимелвал акатда.
Погода становится пасмурной.

Августдин эхиррилай фад-фад марфар кьвада.
С конца августа часто идут дожди.

Гагь-гагь марфар селлериз элкьведа.

Иногда дожди превращаются в сели.

Ятар пара хьайила вацIар алахьда.
От половодья реки выхоят из берегов.

Серин гарари зулун гьава гьйда.
Прохладные ветры извещают об осенней погоде.

Накь гьава чIимел тир.
Вчера было пасмурно.

Экуьнлай цав цифери кьунвай.
С утра небо было затянуто облаками.

Ахпа юргь акатна.
Затем начался ливень.

Чил-цав цифери кьуна.
Все вокруг было окутано в тумане.

Акваз-такваз ятар вири чили кужумна.
Земля незаметно впитала всю воду.

Йифиз цав ахьа хьана.
Ночью небо прояснилось.

Вацра рапрапарна.
Луна заблестела.

Цав гьетерив ацIана.
Небо покрылось звездами.

Пака гуьлуьшан гьава жеда.
Завтра ожидается ясная погода.

ВНИМАНИЮ ЧИТАТЕЛЕЙ!

Желаете получить газету на лезгинском языке?

Тогда подписывайтесь к газете "Самур".

Для этого достаточно связаться с фирмой "Гая" по телефонам: 564-48-96, 564-43-65, и изъявить желание. Почтальоны в месяц один раз занесут вам газету домой или на работу. Платите каждый раз после получения газеты 50 гяпик. Расскажите об этом вашим друзьям и близким. Не забывайте, каждая подписка - это поддержка нашей газеты.

"САМУР"

"САМУРДИН" КИОСК

Редакциядай кьачу

Етим Эмин. Шиирар
СтIал Сулейман. Шиирар
Седакьет Керимова
"КцIар, кцIарвияр"
(энциклопедиядин кIватIал)
Седагет Керимова
"Медвежий дождь"
(романы и повести)

Муьзеффер Меликмамедов
"Касар" (позмаяр)
"Зи хайи эл-II" (DVD)
2-х часовой музыкально - документальный фильм на лезгинском языке.
"Чан дидедин" (CD)
Музыкальный альбом ансамбля "Сувар".

SAMUR

Баş редактор
Сәдақәт КӘРІМОВА

Redaksiyanın ünvanı: AZ 1073 Bakı, Mətbuat, prospekti, "Azərbaycan" nəşriyyatı, 3-cü mərtəbə, 101-ci otaq.
www.samurpress.net
www.sedagetkerimova.com
e-mail: sedagetkerimova@gmail.com

Hesab nömrəsi
26233080000
"Kapital bank"ın 1 saylı
Yasamal filiali
kod 200037
VÖEN 130024708

Qəzet Azərbaycan
Respublikasının Mətbuat və
Informasiya Nazirliyində
qeydə alınmış.
Qeydiyyat nömrəsi - 78

İndeks: 5581

Tiraj: 3000

Tel: 432-92-17